

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄՆԵԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՅԸ ՄԵԾ ԲՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ԵՎ
ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ԻՌԱՎՆԴԻԱՅԻ
ՄԻԱՅՅԱԼ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ**

(10-18 հունիսի 2004 թ.)

Հունիսի 10-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Անգլիկան Եկեղեցու պետ Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոս Դոկտոր Ռոուան Ուիլիամսի հրավերով մեկնեց Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորություն:

Հայոց Հայրապետին ուղեկցում էին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի պատասխանատու Գերաշնորհ Տ. Եզնիկ եպիսկոպոս Պետրոսյանը, Նոր Նախիջևանի և Ռուսաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Եզրաս եպիսկոպոս Ներսիսյանը, Հոգեշնորհ Տ. Մեսրոպ արևդա Պարսամյանը՝ որպես զավագանակիր, և Երևանի Պետական Համալսարանի ռեկտոր Ռադիկ Մարտիրոսյանը: Հայրուկ այս այցելության համար Նորին Սրբության գլխավորած պարմիրակության հետ Անգլիա եկավ նաև Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի և Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության դեսպան Թորդա Արթավաթը:

Հունիսի 10-ին, ժամը 13.15-ին, Լոնդոնի Հիթոռո օդանավակայանում Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պարմիրակությանը դիմավորելու էին եկել Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Նաթան եպս. Հովհաննիսյանը, Միացյալ Թագավորությունում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան Վահե Գաբրիելյանը, տեր և փիկին Ջորջ և Դայանա Քյուրքչյանները, բրիտանահայ համայնքային և եկեղեցական խորհրդի արքեպիսկոպոս Արա Փալամուռյանը, ինչպես նաև Անգլիկան Եկեղեցու ներկայացուցիչներ՝ Եվրոպայի Եպիսկոպոս դր. Ջեֆրի Ռոուլը, Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսի Էկոմենիկ կապերի քարտուղար Կանոնիկ Ջոնաթան Գոֆը և Ռոբին Էլքսը:

Օդանավակայանից Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցող պարմիրակությունը առաջնորդվեց Լամբեթի պալատ՝ Անգլիկան Եկեղեցու կենտրոն, ուր նրանց դիմավորեց Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոս Դոկտոր Ռոուան Ուիլիամսը: Իր ողջույնի խոսքում նա մասնավորաբար նշեց. «Ուրախ եմ ողջունելու Նորին Սուրբ Օծություն Գարեգին Բ-ին Լամբեթում իմ փանը և Քենթրբերիի իմ թեմում: Մարդկային ջերմ հարաբերությունների երկար պարմություն գոյություն ունի Անգլիայի Եկեղեցու և Հայ Առաքելական Եկեղեցու միջև, և իմ բաղձանքն է նորոգել բարեկամությունը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ և առավել գորացնել կապերը մեր Եկեղեցիների միջև»:

Երեկոյան ժամը 20.00-ին, ի պարիվ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, փրվեց բարիգալստյան ընթրիք Լամբեթի պալատի Նիկիական Ակումբում, որին ներկա էին Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոս Դոկտոր Ռոուան Ուիլիամսը, փիկին Ուիլիամսը, ակումբի արքեպիսկոպոսին և այլ հյուրեր: Ընթրիքի ընթացքում Նորին Սրբությունը ողջույնի իր խոսքն ուղղեց ներկաներին:

ՎԵՏԱՓԱՌ ՎԱՅՐԱԴԵՏԻ ԽՈՍՏԸՆ ԵՒԿԻԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՈՒՄ

Մենք մեծապես ուրախ ենք, որ ի Զրիսպոս մեր սիրեցյալ եղբոր՝ Նորին Սրբազանության հրավերով այսօր գրելում ենք Լամբերթում և հնարավորություն ունենք հանդիպելու Ձեզ հետ: Օգտվելով այս առիթից, կուզենայինք ընդհանուր ակնարկով ներկայացնել Հայոց Եկեղեցին:

Տևագույն ու ավանդապահ Եկեղեցիներից մեկն է Հայ Առաքելական Եկեղեցին: Շարադրելով հայոց պատմությունը, մեր մարենագիրները միշտ խնդրությամբ են պատմում այն մասին, թե ինչպես մեր Տիրոջ՝ Ջրոսու Զրիսպոսի երկու աշակերտները՝ Սուրբ Թադեոս և Սուրբ Բարդուղիմեոս առաքյալները, եկան Հայաստան՝ քարոզելու Ավետարանը մեր փրկության ու եղան առաջին Լուսավորիչները հայոց: Հայկական թագավորության ընդարձակ տարածքում, տարբեր նահանգներում նրանց քարոզությամբ ծնունդ առան քրիստոնեական համայնքներ, ու հաստատվեց Հայ Առաքելական Եկեղեցին: Առաքյալներին հաջորդած Հայրապետները հովվեցին ժողովրդին, պահպանեցին Եկեղեցին՝ կրելով հալածանքները հայոց հեթանոս թագավորների և բոլոր դժվարությունները հեթանոսական ժամանակների: Շուրջ 250-ամյա այդ ժամանակահատվածում հայոց հողում քրիստոնեության համար նահապարակվեցին իրենք առաքյալները, նրանց հաջորդած եպիսկոպոսներ, բազմաթիվ հայ քրիստոնյաներ, որոնց մեջ նաև՝ արքայական տան անդամներ ու իշխանազուններ: Այսպես ապրեց Հայ Եկեղեցին մինչև 4-րդ դարասկիզբ, երբ Աստուծո Բարեբար Կամքով քրիստոնեությունը Հայաստանում հռչակվեց պետական կրոն:

Հայոց կյանքի այդ մեծագույն իրադարձությունը իրականացավ 301 թ., երբ, ունկնդրելով Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի քարոզությունը, քրիստոնեություն ընդունեց Տրդատ Գ թագավորը, ով մինչև այդ ինքը ևս խիստ հալածանքներ էր ծավալել քրիստոնյաների դեմ: Անմարդկային տանջանքների ենթարկելով, նա կարգադրել էր մահապատրվելու բաները ներել նաև Սուրբ Գրիգորին: Բաներն այդ պարզ գուր էր՝ խորը փորված, ուր ընկնողն այլևս դուրս չէր գալիս: Այնպես բանվում, 13 տարի Սուրբ Գրիգորը համբերեց բոլոր նեղություններին: 13 տարի նրա աղոթքը երկինք բարձրացավ՝ մահապատրվելու գուրից օրհնություն խնդրելով հայոց համար: Եվ Աստված անասց իր մեծ խոստովանողի ու կենդանի նահապարակ վկայի հայցին: Երկնային ազդմամբ պարտահաղված թագավորին բռնեցին համար դուրս բերեցին գուրից Սուրբ Գրիգորին, ում վիճակված էր լինելու հայոց երկրորդ Լուսավորիչը և Հայրը Հավարի:

Աստված կամեցավ համազգային դարձը հայ ժողովրդի: Սուրբ Գրիգորի հրաշագործ ձեռքով ամոքվելով իր մարմնական ու հոգևոր ցավերից, Տրդատ արքան դարձավ նրա գործակիցը՝ ողջ Հայաստանը քրիստոնեական հավարին դարձնելու գործում: Հայաստանը մկրտվեց քրիստոնյա, առաջինը աշխարհում քրիստոնեությունը հռչակվեց պետական կրոն: Վաղարշապատ մայրաքաղաքում, այն րեղում, ուր Սուրբ Լուսավորչի հայացքի առջև երկնային լույսերի մեջ ի-

ջեկ էր Բրիտանոս, կառուցվեց Մայր Տաճարը հայոց, որը կրում է Էջը Միաձնի՝ Էջմիածին անունը: Ժողովրդին համապարփած կրթելու համար ամենևոր բացվեցին դպրոցներ, կարգվեցին հոգևորականներ, կառուցվեցին եկեղեցիներ ու վանքեր, կազմակերպվեց Նայ Եկեղեցու վարչական կառույցը, և Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչը եղավ առաջին Նայոց Կաթողիկոսը:

Այսօր մեր ժողովրդի համար մեծ ուխտարևոյի է Խոր Վիրապ անունը կրող այն վանքը, որ կառուցված է Սուրբ Լուսավորչի բանավարժի հարևանությամբ: Վանքը նայում է ողիղ Արարարին, ուր հանգրվանեց Նոյյան փրկության փառանքը, իսկ գուրե իջնող ուխտավորները հավատում են, որ իջնելով բարձրանում են դեպի Աստված:

Նայոց Մեծ Դարձով սկսվեց մի նոր ճանապարհ՝ քրիստոնյա Նայասարանի ճանապարհը: Այսուհետև նույնացան հայ ժողովուրդը և Նայ Առաքելական Եկեղեցին: Նարկայակա 5-րդ դարի սկզբին Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետի կողմից հայ գրերի սրբեցումից հետո մեծ զարթոնք ապրեց քրիստոնեական կյանքը Նայասարանում: Սահակ Կաթողիկոսն ու Մաշտոցը իրենց աշակերտների հետ հայերեն թարգմանեցին Աստվածաշունչը: Նունարենից ու ասորերենից թարգմանվեցին բազմաթիվ գործեր, որոնցից ոմանք այսօր միայն հայերենով են պահպանվել:

Նայ հոգևորականների ձեռքով սրբեցվեց աստվածաբանական, եկեղեցական, պարմագիրական ու բնագիտական հարուստ գրականություն, ծնունդ առավ հայ մշակույթի Ոսկեդարը: Այսպես քրիստոնեության պետականորեն ճանաչումից 100 տարի անց նոր օրհնություն իջավ հայոց կյանքին: Նայ ժողովուրդը հայերենով խոսեց աշխարհի հետ իրեն քրիստոնյա ազգ՝ Նայ Առաքելական Եկեղեցի: Ներառյալ 1700 տարիների պարմության մեջ ինչպիսի իրավիճակներում էլ որ գրեթե անկասկածաբար Նայ ժողովուրդը, ինչ դժվարություններ էլ կրեց, միշտ հաղթանակող եղավ նրա քրիստոնեական մշակույթը՝ ընդունակ սրբեցնելու և այլոց սրբեցնելու ճանաչելու և ընդունելու: Նայ մշակույթը միշտ մնաց հարստացող ու անբաժան մասնիկը ընդհանուր քրիստոնեական մշակույթի, ինչպես որ Նայ Եկեղեցին՝ իրեն արարածի պարմություն Բրիտանոսանվեր հայ հոգու, դավանաբանական ու ծիսական, վարչական կառույցի առանձնահատկություններով հանդերձ միշտ եղավ ու է՝ հարստացող անդամը Բրիտանոսի Ընդհանրական Սուրբ Եկեղեցու: Ընդհանուր եկեղեցական կյանքում Նայ Եկեղեցին առաջնորդվել ու շարունակում է առաջնորդվել «Միության ի կարևորում, ազատության յերկրայական և սեր ամենայնի» սկզբունքով: Այսօր էլ Մենք մեծապես կարևորում ենք եղբայրական սիրո հարաբերությունները քոյր Եկեղեցիների հետ և քրիստոնեական Եկեղեցիների սերունդ ու ջերմ համագործակցությունը՝ հանուն մեր մեկ առաքելության, որին կոչված ենք մեր Տեր ու Փրկիչ Նիսուս Բրիտանոսի կողմից:

Մեր ժողովրդին հավատով լուսավորելու, հավատի մեջ հասարակուն պահելու և դեպի Աստված առաջնորդելու իր առաքելությանը հավատարմի մնալով, Նայ Եկեղեցին պարմության ընթացքում, երբ դադարել է գոյությունը հայոց պետականության, հաճախ արիպված է եղել կրելու նաև հայ ժողովրդի գոյապահպանության պարամիտանությունը, պարամիտաններ գրելու նաև նրա քաղաքական

խնդիրներին: Հայոց պարամոթյանը թեկուզ հայացքիկ ժանոթները գիտեն, թե ինչ-պիսի փորձություններով է լեցուն այն, որքան հարձակումներ ու ավերներ է տեսել Հայաստանը, որքան մահ ու կոտորած է վերապրել հայ ժողովուրդը ու որքան ջանք ներդրել՝ ազատագրելու համար Հայրենիքը, վերաբերելու կառուցելու համար իր երկիրը: Իր կյանքի հույսն ու գոյությունը մեր ժողովուրդը գտել է Հայրության հավաքի մեջ և չի վարանել կռվել ու մեռնել հանուն քրիստոնեության: Հայոց հոդի վրա միշտ հաղթական մնաց Քրիստոսի խաչը, Հայաստանը և Հայ Եկեղեցին մնացին քրիստոնեության բերդամրոց Արևելքում:

Նվաճողների աթից ու բռնություններից հալածական մեր ժողովրդի զավակները տարբեր ժամանակներում ստիպված են եղել հեռանալ Հայրենիքից ու հաստատվել այլ երկրներում: Աստուծոց իրեն վարստված ժողովրդի հետ աշխարհագրիվ է եղել նաև Հայ Առաքելական Եկեղեցին՝ հովվելով իր հորը, որպեսզի ապրելով տարբեր կրոնների ու մշակույթների հետ կողք-կողքի, պահպանեն քրիստոնեական մեր սուրբ հավատը, որ ժառանգություն ունենք մեր հայրերից, ազգային արժեքներն ու ավանդները և մնան միաբան՝ իբրև ժողովուրդ Քրիստոսի՝ Հայ Առաքելական Եկեղեցի: Արյուրկրում մեր Եկեղեցու շարքերում ունեն հարյուրամյակների պարամոթյուն, արեղծել են հարուստ ու ծաղկուն մշակույթ՝ իրենց կարևոր նպատարը բերելով այդ երկրների կյանքին ու առաջընթացին:

Հատկապես սրվարացան հայկական գաղթօջախները, երբ Օսմանյան Թուրքիայի տիրապետության ներքո գտնվող Արևմտյան Հայաստանում և Թուրքիայի հայաշատ այլ բնակավայրերում հայկական կոտորածներ տեղի ունեցան 19-րդ դարավերջին և իրականացվեց ցեղասպանություն 20-րդ դարասկզբին, երբ Թուրքիան Առաջին աշխարհամարտի իրավիճակը հարմար նկատեց, որպեսզի Արևմտյան Հայաստանը, որը պարմական Հայաստանի մեծ մասն է, դատարկվի նրա բնիկ ժողովրդից: Ամենավայրագ մեթոդներով կոտորվեց սևզեն ժողովուրդը, գաղթի ճանապարհներին սովահար եղան կանաչք, երեխաներ ու ծնրեր, թալանվեցին ու քանդվեցին հարյուրավոր եկեղեցիներ ու սրբարեղիներ, այրվեցին հինավուրց ձեռագիր ու տպագիր մատյաններ: Մեծ եղեռնից փրկված բազմաթիվ հայ ընտանիքներ հաստատվեցին նաև Մեծ Բրիտանիայում: Հայրապետական Մեր այցի օրերին Մեծ Բրիտանիա Մենք ակննարես եղանք մեր զավակների հավատարմոր կյանքին, հավատարմությանը ազգային արժեքներին և լեցինք այն ազնիվ մասնակցության մասին, որ բերում են Մեծ Բրիտանիայի հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառներում:

Նախորդ՝ 20-րդ դարասկզբը մեծ դժվարություններ բերեց նաև Արևելյան Հայաստանին, որ կույնպես տեսավ պարերազմի ավերները: Այնուհետև հաստատվեցին խորհրդային կարգերը, և այստեղ էլ փակվեցին եկեղեցիները, շարերը քանդվեցին կամ վերածվեցին պահեստարանների, սպանվեցին ու աքսորվեցին հարյուրավոր հոգևորականներ: 70 տարիներ ժողովուրդը հեռու մնաց իր հավատից, Աստծո հետ կենդանի հաղորդակցությունից: Այսօր, երբ մեր ժողովուրդը վերականգնել է ազգային պետականությունը պարմական իր Հայրենիքի Արևելյան մասում, Հայ Եկեղեցին ունի գործունեության ազատություն: Արդեն մեկ

տրասնամյակ ջանքեր են ներդրվում հաղթահարելու համար աթեիստական ժամանակների ավերակները, նորոգելու հավաքը մարդկանց հոգիներում, լուսավորելու քրիստոնեական ճանաչողությամբ: Իրականացվում են տարբեր ծրագրեր՝ քրիստոնեական գրականության հրատարակություն, հեռուստատեսային և ռադիո հաղորդումներ, անցնող ուսումնական տարվանից հանրակրթական դպրոցներում ուսուցանվում է նաև Հայ Եկեղեցու պատմություն: Միյուրթի և հայրենաբնակ մեր զավակների աջակցությամբ նորոգվել են շար եկեղեցիներ, կառուցվել են երկրորդ: Եկեղեցաշինությունը այսօր էլ շարունակում է մնալ առաջնությունը նպատակներից: Առանձնակի կարևորում ենք հոգևորական նոր սերնդի պատրաստության խնդիրը, և այսօր ուրախ ենք ասելու, որ այս առումով նույնպես հաջողություններ կան: Մասնավորապես նրախ ենք այսօր անդրադառնալու, որ մեր Եկեղեցուն ներկա դժվարությունների մեջ աջակից են քրիստոնեական բոլոր Եկեղեցիները՝ հարկապես հոգևորականների երիտասարդ սերնդի պատրաստման ու սոցիալական զարգացման ծրագրերի խթանման ոլորտներում:

Այսօր Մայր Աթոռը ազատ է նաև Միյուրթի իր թեմերի հետ հաղորդակցությունն ու քննական հարաբերությունները պահպանելու հարցում: Միյուրթի մեր զավակները ազատ են այցելելու Հայաստան ու Սուրբ Էջմիածին, մեր ուխտավայր սրբարկիները, աջակցելու Հայաստանի հայությանը երկրի ներկա դժվարությունների մեջ:

Գործունեության ընձեռնված ազատությունը և հոգևոր կյանքի հանդեպ ժողովրդի մեջ աճող հետաքրքրությունը միաժամանակ ավելի տեսանելի է դարձնում այն բոլոր պակասություններն ու խնդիրները, որոնք կուտակվել են տրասնամյակներով: Մենք հավատում ենք, և մեր ժողովուրդը՝ նույնպես, որ ներդրվող ջանքերը իրենց արդյունքներն են տալու, հաղթահարվելու են դժվարությունները և Հայ Եկեղեցին լիաշունչ շարունակելու է իր առաքելությունը՝ ի սեր ու ի փառս Հոր և Որդվո և Հոգվոյն Սրբո: Ամեն:

Հաջորդ օրը, հունիսի 11-ին, առավոտյան ժամերգությունից հետո, Գարեգին Բ Անհափառ Հայրապետը հանդիպում ունեցավ Քենթերբերիի Արքեպիսկոպոս Դոկտոր Ռոուան Ուիլիամսի հետ: Հանդիպմանը ներկա էին Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Ս. Նաթան եպ. Նովիանիսյանը, Միջևեկեցական հարաբերությունների բաժնի պարասխանաբար Գերաշնորհ Ս. Եզնիկ եպիսկոպոս Պերոտյանը, ԵՊՀ ռեկտոր Ռադիկ Մարտիրոսյանը, Զորջ Քյուրբեջյանը, Հոգեշնորհ Ս. Մկրտիչ արք. Պոռչյանը և Հոգեշնորհ Ս. Գևորգ արք. Սարոյանը, իսկ Անգլիկան Եկեղեցու կողմից՝ Եվրոպայի Եպիսկոպոս Դո. Ջեֆրի Ռոուելը, Անգլիկան Եկեղեցիների Միության Էկումենիկ հարաբերությունների և ուսումնասիրությունների փնթեկն Կանոնիկ Գրեգորի Կամերոնը, Կանոնիկ Զոնաթան Գոֆը և Հայր Էնդրյու Նորմանը:

Հանդիպման նպատակն էր ոչ պաշտոնական ձևով բնաարկել ընդհանուր հետաքրքրություն ներկայացնող հարցեր՝ կապված աստվածաբանական կրթության, դպրոցներում, հիվանդանոցներում, բանտերում և զինված ուժերում հոգևոր սպասավորության, Էկումենիկ հարցերի և Անգլիկան-Արևելյան Ուղղափառ Եկեղեցիների միջև երկխոսության հետ:

Հանդիպումից հետո Կոնգրեսի նախագահը և Կոնգրեսի Կառավարության ղեկավարը հանդիպում են ունեցել Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության թագուհի Սոփիայի Մեծության հետ։

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց երկու պետությունների, ժողովուրդների և Եկեղեցիների ջանքերով հարաբերությունների, առկա բարեկամության զորացման և ամրապնդման կարևորության մասին։ Իր խոսքում Ամենայն Հայոց Հայրապետը մասնավորապես անդրադարձավ 1915 թ. Հայոց ցեղասպանությանը, նրա ճանաչման և դատապարտման անհրաժեշտությանը։

Նույն օրը, ժամը 12.20-ին, Նորին Սրբությանը Բուխարեստի պալատում հանդիպում ունեցավ Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության թագուհի Սոփիայի Մեծության հետ։

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց երկու պետությունների, ժողովուրդների և Եկեղեցիների ջանքերով հարաբերությունների, առկա բարեկամության զորացման և ամրապնդման կարևորության մասին։ Իր խոսքում Ամենայն Հայոց Հայրապետը մասնավորապես անդրադարձավ 1915 թ. Հայոց ցեղասպանությանը, նրա ճանաչման և դատապարտման անհրաժեշտությանը։

Հանդիպմանը ներկա էին նաև Անգլիկան Եկեղեցու պետ Բենթլի Մեյսոնը, Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունում Հայրապետի լիազոր դեսպան Վահե Գաբրիելյանը։

Ներկայումս, ի պատիվ Նորին Սրբության, Լամբեթի պալատում կազմակերպվեց ընդունելություն, որին ներկա էին մի շարք բարձրաստիճանի հոգևորականներ և պաշտոնյաներ, որոնց թվում էր նաև Գլոսթերի դուքսը, որն իր մասնակցությունն էր բերել 1700-ամյակի տոնակատարություններին որպես Եկեղեցու թագուհու ներկայացուցիչ։

Ընդունելության ընթացքում ստորագրվեց Ս. Գրիգոր Լուսավորչի անվան կրթաթոշակ ստեղծելու մասին մի փաստաթուղթ։ Սա մի կրթաթոշակ է, որը հովանավորում են Մեծ Բրիտանիայում ապրող հայ բարերարները և ղեկավարում է Ս. Անդրեասի Էկոմենիկ ֆունդը։ Ուսանողը, որին պետք է կրթաթոշակ հատկացվի, նշանակվում է Վեհափառ Հայրապետի փոփոխությամբ և Բենթլի Մեյսոնի Արքեպիսկոպոսի համաձայնությամբ։

Բենթլի Մեյսոնի Արքեպիսկոպոս Դոկտոր Ռոուան Ուիլիամսը մի քանի խոսքով ներկայացրեց այդ փաստաթուղթը, որը ստորագրեցին Ֆոնդի նախագահ, Ուեսթմինսթերի Լորդ Հարդը և պարոն Ջորջ Բյուրքլանդը բարերարների անունից։

Նույն օրը, ժամը 17.00-ին, Վեհափառ Հայրապետի գլխավորած պատվիրակության անդամները և իրեն ուղեկցող շքախումբը Ուեսթմինսթերի Արքայությունում մասնակցեց երեկոյան ժամերգության, որից հետո պատկերվեցին 20-րդ դարի նախապալանների հուշափայտը, ապա եղան Ս. Էդվարդի մատուռում, որտեղ Վեհափառ Հայրապետը և Բենթլի Մեյսոնի Արքեպիսկոպոսը աղոթք բարձրացրեցին առ Աստված, այնուհետև այցելեցին Արքայության հիմնական տեսարժան վայրերը։

Երեկոյան ժամը 19.30-ին Գորինգ հյուրանոցում Գաբրիել Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետի հյուրասիրությամբ Կոնգրեսի նախագահը, Նորին Սրբությանը, Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորության թագուհի Սոփիայի Մեծության հետ։

ՀԱՅՈՑ ԴԱՅՐԱՄԵՏԻ ԵՎ ՄԵԾ ՔՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ՈՒ ԴՅՈՒՄԱՅԻՆ ԻՈՒՆԴԻԱՅԻ
ՄԻԱՑԱՆ ԹԱԳԱՊՈՒԴԻԱՅԱՆ ԹԱԳՈՒԴԻ ՆՈՒՆ ՄԵԾՈՒԹՅՈՒՆ
ԷԼԻԶԱՔԵԹ ԵՐԿՐՈՐԻ ԴԱՆԴԱՊԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ.

ՆԵՐԱՎ Ն ԲԵՆԹՐԵՐԻ ԼՐԵՄԻՍԿՐԻՄ, ՈՒ ՄԵԾ ՔՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ԴԱՅԱՄԱՆԻ ԴԵՄԱՆԸ

«ՀԻՄՆՈՓՈՒՄ»-ՈՎ ՄՈՒՏՔ ԵՎ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԻՋԻՆԱԼՈՒ
ԼՈՆԴՈՆԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Դոկտոր Ունսի Քարրը, Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսի Էկումենիկ կապերի քարտուղար Կանտնիկ Զոնաթան Գոֆը, Անգլիկան Եկեղեցիների Միության Էկումենիկ հարաբերությունների և ուսումնասիրությունների փնտրեն Կանտնիկ Գրեգորի Կամերոնը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությունում Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսի նախկին ներկայացուցիչ Ֆիլիպ Սթոր Վենթրը, Ս. Անդրեաս Էկումենիկ Ֆոնդի ծրագրերի փնտրեն պարոն Քրիստոֆեր Օսթոնը և այլք:

Հաջորդ օրը, հունիսի 12-ին, առավոտյան ժամը 9.30-ին, րեղի ունեցավ հանդիպում Մեծ Բրիտանիայի Արևելյան Ուղղափառ Եկեղեցիների խորհրդի ներկայացուցիչների հետ, որին մասնակցում էին Խորհրդի նախագահ Գերշ. Տ. Նաթան եպս. Հովհաննիսյանը, Տ. Շնորհք քեհ. Բաղդասարյանը (Հայ Առաքելական Եկեղեցի), Աբբա Սերաֆիմ Մետրոպոլիտը, Խորհրդի արևնապետ Հայր Անտոնիոս Շենուդան, Հայր Բիշոյ Մակարը (Ղպրի Ուղղափառ Եկեղեցի), Հայր Էդոգ Կունգամալիլը, Խորհրդի քարտուղար Ազիզ Նուրը (Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցի) և Հայր Յոհաննեսը (Էրիթրեայի Եկեղեցի):

Նույն օրը, ժամը 11.00-ին, Հայոց Հայրապետը պարվիրական անդամների հետ այցելեց Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու Թիափիրիայի և Մեծ Բրիտանիայի արքեպիսկոպոս Գրեգորիոսին, իսկ հետմիջօրեին՝ Ս. Մարիամի աբբայություն, որը Անգլիկան Բենեդիկտյան կանանց միաբանություն է և հիմնադրվել է մոլորապարս 1090 թ.: Առաջին միաբանությունը գործել է մինչև 1538 թ., երբ Մեծ Բրիտանիայում բոլոր վանքերը փակվեցին Հենրի Ը թագավորի հրամանով: Վանքի կալվածքները աշխարհականների ձեռքում մնաց մինչև 1892 թ., երբ այն գնվեց վանական կյանքը վերականգնելու նպատակով: Ներկայիս եկեղեցին օձվել է 1966 թ.:

Վեհափառ Հայրապետը և Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսը ուղևորվեցին Աբբայության եկեղեցի, ուր նրանց ողջունեց մայրապետը, որից հետո կատարվեց համաբեր աղոթք: Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետին հրավիրեցին Տերունական աղոթքը հայերենով ասելու: Կարճ արարողությունն ավարտվեց Նորին Սրբության և Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսի օրհնության խոսքերով: Այնուհետև նրանք ուղևորվեցին դիտելու Աբբայության միջնադարյան կառույցները և այգին, որից հետո Հայոց Հայրապետը հանդիպում ունեցավ միանձնուհիների հետ, որոնք Նորին Սրբությանը խնդրեցին մի քանի խոսքով ներկայացնել Հայոց Եկեղեցու վանական կյանքը:

Ժամը 16.45-ին Նորին Սրբությունը հայրապետական շքախմբի անդամների հետ ժամանեց Քենթրբերիի հին պալատ, ուր երեկոյան ժամը 22.00-ին րեղի ունեցավ վառված մոմերով թափոր դեպի Մայր Տաճար:

Կիրակի օրը, հունիսի 13-ին, Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոսի հանդիսապետությամբ րեղի ունեցավ Ս. Պարարագ Քենթրբերիի Մայր Տաճարում: Հընթացս Ս. Պարարագի ներկաներին իր խոսքը ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՔԵՆԹՐԲԵՐԻԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

(13 հունիսի 2004 թ.)

«Այդպես և մենք, թվով շատ, մի մարմին ենք Զրիարոսով,
բայց յուրաքանչյուրս միմյանց անդամ ենք»:
(Հռոմ. ԺԲ 5)

Գոհությոն և փառք Տիրոջը, որ մեկ մարմնի անդամները լինելու հոգեկոթող զգացումը այսօր համախմբել է մեզ Քենթրբերիի այս հեռագույն Մայր Տաճարում: Ուրախ է Մեր հոգին, որ Ամենակարող Աստված պարզեց Մեզ առիթը Քենթրբերիի Արքեպիսկոպոս, Մեր հոգևոր եղբայր Ռոուան Ուիլիամսի ազնիվ հրավերով այսօր գլխավորու այսրեղ և ձեզ հետ միասնաբար աղոթք վերառաքելու երկինք, հայցելով մեր Տեր ու Փրկիչ Հիսուս Զրիարոսից, որ խաղաղություն պարզի աշխարհին համայն, զորացնի եղբայրաբնությունը մարդկանց մեջ և անսասան ու պայծառ պահպանի Իր Սուրբ Եկեղեցին:

Մենք՝ որպես Ճայրագույն Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հոգևոր կենտրոն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից ողջույն և օրհնություն ենք բերում Անգլիկան Եկեղեցու հավատարմորդ անդամներին ու հոգևոր դասին, Մեծ Բրիտանիայի պետական այրերին, այսրեղ ներկա բոլոր քույր Եկեղեցիների ու կրոնական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին և հայ համայնքի անդամներին: Թող Աստված օրհնի մեր եղբայրությունը և ունկնդիր լինի մեր աղոթքներին:

Միևեկ եղբայրներ ու քույրեր. Հոգեգալարյան այս շնորհակալորդ օրերին մենք բոլորս առավել զգում ենք մեր հոգևոր միությունը՝ իբրև Զրիարոսի մեկ Եկեղեցի: Սուրբ Հոգու Էջբով առաքյալների վրա և նրանց քարոզությամբ ծնունդ առավ Ընդհանրական Եկեղեցին, որ րաբումովի ու պահպանվի փրկության հույսը աշխարհում, որ մարդկության կյանքը շարունակ կորոզվի մեր հանդեպ Աստծո Միտ միսթարությամբ ու մարդկանց մեջ հաճությամբ: Այս նույն առաքելությունն է միավորում մեզ՝ համաձայն Պողոս առաքյալի խոսքերի. «Այդպես և մենք, թվով շատ, մի մարմին ենք Զրիարոսով, բայց յուրաքանչյուրս միմյանց անդամ ենք»: Այս զգացումը քաջակերում ու զորացնում է յուրաքանչյուրին, երբ կողք-կողքի ենք՝ միմյանց աջակից ու գործակից:

Մեզ համար խորհրդանշական է, որ նախահեռանակալ րևօրհնությամբ մենք աղոթքի ենք համախմբվել այսօր, երբ Հայ Եկեղեցին տոնախմբում է Սուրբ Էջմիածնի տոնը: Մեր ժողովուրդը ոգեկոչում է հիշատակները այն օրերի, երբ Զրիարոսի իջման տեղում մեր նախնիները հիմնադրեցին Տաճար Աստծո, որ տեղից Ավետարանի լույսը համարարած ափովեց Հայաստանի վրա, և համաշխարհային պարսության մեջ առաջինը հայոց թագավորությունը 301 թ. քրիարո-

ներությունը հոգսակց պետական կրոն: Զրիստոնեության այս հաղթանակի խորհրդով Սուրբ Էջմիածնի փոքր համաքրիստոնեական հեղոցություն ունի ու աշուժը: Այս ընկալումի ամենապայծառ արտահայտությունը եղավ 35 քույր Եկեղեցիների ու կրոնական կազմակերպությունների պետերի ու ղեկավարների մասնակցությունը Տայասարանում քրիստոնեության պետական ճանաչման 1700-ամյակի փոսակարարություններին: Սուրբ Էջմիածնում հոբելյանական հանդիսություններին մասնակցեց նաև Քեկթրերիի նախորդ Արքեպիսկոպոս և Մեր հոգևոր եղբայր Գերաշնորհ Զորջ Բերրին:

Մեր Եկեղեցու առաքելության ճանապարհին մշտապես կարևորել ենք սերտ հարաբերությունները քույր Եկեղեցիների հետ՝ որպես ավանդական դիրքորոշում, որն այնքան հարազատ է Օգոստինոս Երանելու բնութագրմանը. «Միութիւն ի կարևորս, ազարտութիւն յերկրայականս, և սէր յամենայնի»: Մենք հավատում ենք սիրո ու եղբայրության հաղթանակող գործությանը: Միայնի, քրիստոնեական Եկեղեցիների ընդանիքում մեր սերտացող հարաբերություններով ու գործակցությամբ ավելի դյուրությամբ պիտի վճիռներ գրկենք մեզ հուզող խնդիրներին, ինչպես նաև՝ պարտախաններ աշտի ժամանակների հրամայականներին ու մարտնչություններին, որպեսզի աշխարհը զերծ լինի բռնություններից, կարիքից ու աղքատությունից, որպեսզի Ավերարանի լույսը Զրիստոսի Սուրբ Եկեղեցիով սևափեր փարածվի աշխարհում, և աստվածճանաչ հոգու բարի արգասիքները առաջնորդեն մարդկության կյանքը:

Ավանդաբար բարեկամական են Անգլիկան և Տայ Եկեղեցիների հարաբերությունները, որ գորացել են երջանկափիշարակ Մեր նախորդների և Անգլիկան Արքեպիսկոպոսների փոխայցելություններով: Այս շրջագծում է նաև երիտասարդ հայ հոգևորականների ուսման շարունակումը Մեծ Բրիտանիայի աստվածաբանական կրթական հաստատություններում, ինչպես և Մեր այս այցը: Տանդիսավոր ու աղոթաշունչ այս պահին սիրով հրավիրում ենք Ձեզ՝ հոգևոր եղբայր Ռոուան Ուիլիամս, Ձեր ողակիցների հետ այցելելու Տայասարան, նայելու բիրիսական Արարարին, տեսնելու հոգևոր կյանքի վերազարթոնքը ազգային պետականությունը վերագրած մեր Տայրենիքում: Տայ Եկեղեցին ընդայնվող գործունեությամբ ջանում է վերականգնել մեր ժողովրդի հավարի կյանքը, որը խաթարվեց 20-րդ դարասկզբին Արևելյան Տայասարանում խորհրդային իշխանության բերած հոգևոր սովի, իսկ Արևմտյան Տայասարանում՝ Տայոց ցեղասպանության արդյունքում:

Տայրապետական գնահատանքի ու շնորհակալության Մեր խոսքն ենք ուղղում Մեծ Բրիտանիայի իշխանություններին ու աստվածասեր ժողովրդին, որ քրիստոնեական սիրով ընդունեցին Տայոց ցեղասպանությունից փրկված հայորդիներին և այսօր նույն ազնիվ վերաբերմունքն ունեն նրանց ժառանգների ու այսօրվա ապրող բոլոր հայերի նկարմամբ, ովքեր արժանավոր քաղաքացիներն են Մեծ Բրիտանիայի և նվիրումով ու հավատարմությամբ իրենց ժառանգությունն են բերում այս օրհնյալ երկրի կյանքին ու առաջնաբացին: Մենք հավատում ենք, որ Տայոց ցեղասպանությունը պիտի ճանաչվի ու դարասպարովի բոլոր պետությո-

ՔԵՆՈՐԲԵՐԻԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՐԱՆՈՒՄ

ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ ԶԵՏԵՐՈՒՄ ՈՒԵՍԹՄԻՆԱԹՐԻ ԱԲԲԱՅՈՒԹՅԱՆ
20-ՐԴ ԴԱՐԻ ՆԱԳԱՏԱԿԱՑ ԳՈՒԸԱՏԵՐԻՈՒՄ

ներ, որ ստկա են մեր Եկեղեցիների առաքելության ճանապարհին: Մեր այս այցելությունը և գրույցները Անգլիկան Եկեղեցու բարեգլուխ հոգևոր առաջնորդի հետ՝ զորացնելով մեր երկու բույր Եկեղեցիների միջև արդեն խսկ գոյություն ունեցող ափսոսանքներ, պարտական հարաբերությունները, պիտի առաջնորդի ձեռք բերումների էկումենիկ ոլորտում:

Մենք հավատում ենք, որ քրիստոնեական սիրտ, փոխըմբռնման ու համագործակցության ճանապարհով միայն Քրիստոսի Եկեղեցին կարող է իր իրական ներուժը ծառայեցնել՝ առաջնորդելու մեր հավաքագյալներին դեպի Աստված: Մեր երկու Եկեղեցիները՝ Անգլիկան Եկեղեցին և Հայ Եկեղեցին, մի շարք ոլորտներում եզակի հարաբերություններ ունեն, որոնք կարող են օրինակ հանդիսանալ մեր բույր Եկեղեցիների համար: Ծննդիս է, որ մենք ոչ բոլոր հարցերում ենք համակարծիք՝ աստվածաբանական, մշակութային կամ հասարակական կյանքի, այնուամենայնիվ, մենք պետք է միշտ հիշենք, որ այն, ինչ միավորում է մեզ, ավելի է, քան այն, ինչ բաժանում է մեզ, և միության ոգին կարևոր է միմյանց հետ մեր հարաբերություններում: Միությունը, որը բոլոր Եկեղեցիների բաղձալի երազանքն է, կարող ենք ունենալ, երբ մենք միմյանց մոտենանք ոչ միայն որպես ընկերներ, այլև որպես եղբայրներ, և մեզ համար միշտ առաջնորդող լինի Պողոս Առաքյալի խոսքը. «Բայց արդ, մնում են հավար, հույս, սեր. սրանք՝ երեքը, և սրանցից մեծագույնը սերն է» (Ա Կորնթ. ԺԳ 13):

Միևնի կողմից ի Քրիստոս, Ձերդ Սրբազնություն և սիրելի բարեկամներ, Մենք այսօր մեկնում ենք այն լավարեստությանը, որ մեր հարաբերությունները կշարունակեն զարգանալ Մեծ Բրիտանիայում, Հայաստանում և համայն աշխարհում, և քրիստոնեյա մեր ժողովուրդները կշարունակեն զորանալ հավաքով Աստծու Ամենախնամ Աջի հովսևո ներքո:

Թող Աստված օրհնի Մեծ Բրիտանիայի և Հյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունը, Հայաստանի Հանրապետությունը, Անգլիայի և Հայ Առաքելական Եկեղեցիները և բոլոր հոգևոր սպասավորներին ու հավաքագյալ հոգր Քրիստոսի: Մեր մաղթանքն է, որ Աստծո շնորհով կրկին սեղանի շուրջ հավաքվենք հաջորդ անգամ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում:

Հունիսի 14-ին, Անգլիկան Եկեղեցի պաշտոնական այցի ավարտին, Վեհափառ Հայրապետը և իրեն ուղեկցող պապիկրական անդամները այցելեցին Քենթերբերիի Արքայական դպրոց, ուր նրանց ողջունեց դպրոցի փոսթեն Կանոնիկ Կեյտ Ուիլկինսոնը, որից հետո շրջեցին դպրոցի փարածքում, եղան Ս. Օգոստինոս եկեղեցում, գրադարանում, Արքայության պարմական շինություններում:

Քենթերբերիի Արքայական դպրոցում Հայ Եկեղեցու պապիկրական պապիկն կազմակերպված ճաշից հետո Վեհափառ Հայրապետը, շքախմբի անդամների հետ, վերադարձավ Լոնդոն:

Հունիսի 14-18-ը Ամենայն Հայոց Հայրապետն իր օրհնաբեր այցելությունը Կենտրոնի հավաքավոր հայոց հոգին:

Նորին Սրբությունը և իրեն ուղեկցող շքախումբը այցելեցին առաջնորդանիսար Ս. Սարգիս եկեղեցի, ուր «Հրաշափառ»-ի երգեցողությամբ Վեհափառ Հայրապետը մուտք գործեց քառար, ուր կանոնական աղոթքից հետո բարիգալստյան խոսք ասաց Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդ Քերաշնորի Տ. Նաթան եպս. Հովհաննիսյանը: Սրբազան Հայրն իր խոսքում կարևորեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի հովվապետական այցը Անգլիա՝ համայնքային կյանքի էլ ավելի աշխուժացման և Մայր Աթոռի հետ կապը ամրապնդելու առումով: Հանուն Հին Արևելյան Ուղղափառ քույր եկեղեցիների բարիգալստյան խոսք ասաց նաև Ղապի Ուղղափառ եկեղեցու ներկայացուցիչ Քերշ. Տ. Անգելոս եպիսկոպոսը: Այնուհետև հավաքված ժողովրդին Հայրապետական իր օրհնությունը փոխանցեց Վեհափառ Հայրապետը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ԼՈՆԴՌՈՆԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

(14 հունիսի 2004 թ.)

Միտևի ժողովուրդ

Աստուծո ռդորմությամբ ահալասիկ վերադին ձեզ հետ ենք: Ուրախ է Մեր հոգին ողջունելու և Հայրական Մեր օրհնությունը բերելու սիրելի Սրբազան Հորը, արժանապատիվ քահանա Հայրերին, եկեղեցական վարչականներին, ձեզ բոլորիդ, որ հավաքվել եք այս Սուրբ Տաճարում: Օրը բարի է մեր հանդիպման շնորհով, միասնական մեր աղոթքով, երբ բոլորիս հոգին բացված է դեպի երկինք:

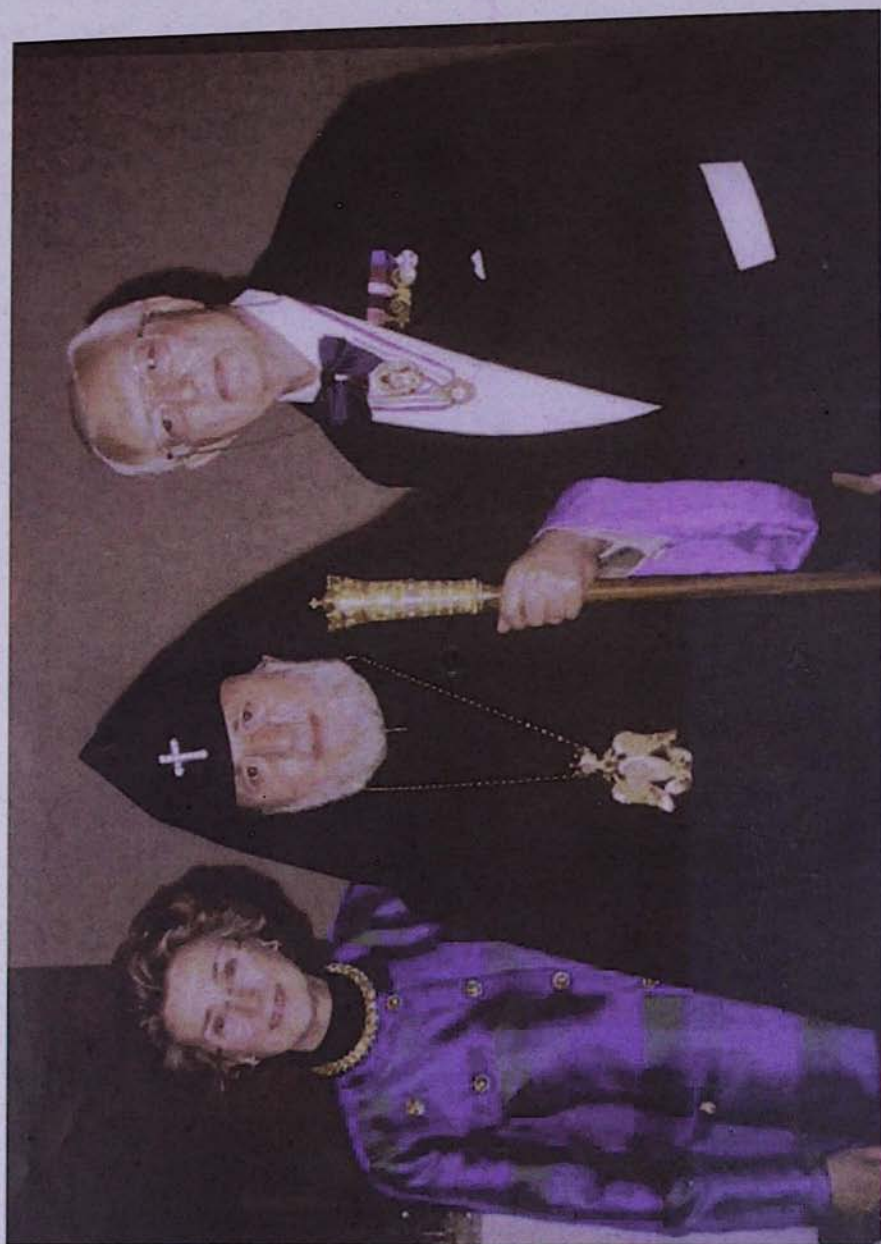
Մենք փառք ենք տալիս Աստուծուն, որ այս հնագույն ու ավանդաշատ, շեն ու բարգավաճ երկրում, կյանքի մեծ ասպարեզի մեջ դուք Հայ եկեղեցու շուրջ ապրում եք հավաքական կյանքով, ջանքեր եք գործադրում, որ Թեմայի սիրելին հայոց շուրթերին կենդանի մնա մեր մայրենին, իսկ հոգում ամուր մնան հայրենական սրբություններն ու ավանդները: Հայաստանում ապրողներին համար քիչ դժվար է պարկերացնելն ու զգալը, որ կարելի է լինել հարազատ զավակը հայ ժողովրդի և միաժամանակ հարազատ զավակը Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի և բոլոր այն երկրների, ուր ապրում են հայեր: Մակայն աս իրողություն է, և մենք հպարտ ենք այս իրողությամբ, մենք հպարտ ենք մեր բազմաթիվ գաղթօջախների հարուստ պարմությամբ ու մշակությամբ, այն մասնակցությամբ, որ մեր ժողովրդի զավակները բերել ու բերում են իրենց հյուրընկալված երկրների հասարակական կյանքին: Մենք հպարտ ենք ձեզանով, և Մեր բարձր գնահատանք ենք բերում բոլորիդ ինչպես առ Հայրենիքն ու Սուրբ Էջմիածինը ձեր սիրտ, այնպես և Անգլիայի արժանավոր զավակները լինելու համար: Թող մեր առաջին աղոթքը լինի, որ Աստված Իր խնամքի և օրհնության ներքո պահպանի Անգլիան և բոլոր շնորհ պարգևի նրա ժողովրդին:

Օրհնություն ենք բերել այս հնագույն ու ավանդաշատ հողին և ձեզ ամենբիդ Սուրբ Էջմիածնից ու Հայաստանի սրբավայրերից: Մեր բոլորի Հայրենիքից ու հավատքի Միաձուլված կենտրոնից սեր ու կարտուր ենք բերել ձեզ, որը, հավատում ենք, պարտասխան սիրտ ու կարտուրի զգացումով արձագանքում է այս պահին ձեր

Ինքնուրույն զբաղմունքներ են իրականացնում Հայաստանի Եկեղեցու ղեկավարները՝
 Կաթողիկոս Կարապետ Երանյանը, Երեմյա Երանյանը և Կարապետ Երանյանը:

ՏԳԼ ԿԱՌԴՐՈՒՄՇԱԿԱՄԵՐ ՈՐՈՇՆԻ ԻԳ ԶԱՄԱՆ ԴԿԻԿՆ ԶՈՐԻ ԵՎ ԴԱՅԱՆԱՄ ԲԵՆԻԴԻԿՏԻՆԻՆԻ ԶԵՆ

հոգիներում: Ձեզանով և համայն աշխարհասփյուռ մեր ժողովրդով է պայծառ մնալու Մուրթ Էջմիածինը և հզորակալու ու բարգավաճելու հայաստանը: Ձեզանով ենք Մենք քաջալեր՝ ինչպես հայոց բոլոր հայրապետները: Հասարակական մտացրեք հավատքի մեջ, ապրեք ու գործեք սիրով միասին, և թող ձեր հոգիները միշտ քաջ մնան աստվածային շնորհների առջև, փրկության հույսի ու հարության հավատի առջև, որով ապրել է մեր ժողովուրդը, ու պիտի ապրի միշտ:

Մենք միշտ աղոթող ենք ձեզ բոլորիդ համար, ձեր երջանիկ կյանքի համար, ձեր բարի գործերի հաջողությունների համար: «Իսկ բարին գործելուց չմանձրանալ, որովհետև հարմար ժամանակին պիտի հնձենք, եթե չթուլանանք» (Գաղատ. Զ 9):

Թող Աստված խաղաղության մեջ պահպանի աշխարհը և իր հովանին տալիս պահի նաև հայոց ազգիս վրա, պահպանելով միասին Մուրթ Էջմիածնի թերթի ներքո:

«Հրաշափառ»-ի արարողությունից հետո Մեծ Բրիտանիայի և Նյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունում հայաստանի հանրապետության դեսպանատունը «Հայ Տանը» կազմակերպել էր ընդունելություն ի պատիվ Նորին Սրբության Անգլիկա այցելության, որին ներկա էին Մեծ Բրիտանիայի և Նյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորությունում հայաստանի հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Վահե Գաբրիելյանը, ԱՊՀ երկրների դեսպանները, բարձրաստիճան ներկայացուցիչներ Անգլիկան, Ղպարի և Ասորի Ուղղափառ Եկեղեցիներից, հայ համայնքի ներկայացուցիչներ:

Հունիսի 15-ին Վեհափառ Հայրապետը մեկնեց Մանչեսթրի Ս. Երրորդություն եկեղեցի, որը առաջին հայկական եկեղեցին է, որ կառուցվել է Անգլիայում դեռևս 19-րդ դարում: Արարողությանը ներկա էին Անգլիկան Եկեղեցու Մանչեսթրի թեմի եպիսկոպոս Նիգել Միմոն Մաքքուլթը և Անգլիայի Հույն Ուղղափառ Եկեղեցու ներկայացուցիչը: Այնուհետև Նորին Սրբությունը ծանոթացավ Կրեդի հայ համայնքի կյանքին:

Երեկոյան Մանչեսթրի «Միդլենդ» հյուրանոցում ճաշկերույթ փոխվեց ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի: Նորին Սրբությանը բարիգալստյան խոսք ասացին Մանչեսթրի Ս. Երրորդություն հայոց եկեղեցու արքեպիսկոպոս Կարո Գուլիկյանը և Մանչեսթրի անգլիկան եպիսկոպոս Միմոն Մաքքուլթը: Ներկաներին այնուհետև իր օրհնությունը բերեց Վեհափառ Հայրապետը, օրհնության գրերի արժանացնելով Մանչեսթրի եկեղեցական վարչության անդամներ Դուգլաս Բուքանյանին և դպիր Արա Գուլիկյանին:

Հունիսի 16-ին Վեհափառ Հայրապետը վերադարձավ Լոնդոն, ուր հետմիջօրեին Վաչե Մանուկյանի կողմից կազմակերպվեց հյուրասիրություն:

Նույն օրը, երեկոյան ժամը 19.00-ին, Լոնդոնի Ս. Եղիշե հայոց եկեղեցում Կրեդի ունեցավ Ս. Պարարագ: Պարարագիչն էր Գարեգին Բ Վեհափառ Հայրապետը՝ առնթերակայությամբ Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Նաթան եպս. Հովհաննիսյանի, Գերաշնորհ Տ. Եզրաս եպս. Ներսիսյանի: Հրեթաց Ս. Պարարագի ներկաներին հայրապետական իր պարգամը ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը:

**Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՍԵՆԱՅՆ ՆԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԽՈՍՔԸ ԼՈՆԴՈՆԻ ՍՈՒՐԲ ԵՂԵՇԵ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ
(16 հունիսի 2004 թ.)**

«Արդ, ո՛վ պիտի բաժանի մեզ Զրիարտուի սիրուց...»:

(Նոմ. Ը 35)

Միտևի հայրորդիք,

Մեր առաջին խոսքը ջերմագին ողջույնն է, որը բերել ենք մեզ Սուրբ Էջմիածնից և մեր Մայր հողից: Զրիարտասարեն մեր սրբօրրանի օրհնությունն ենք բերել մեզ՝ կրկնելով Պողոս առաքյալի խոսքը. «Արդ, ո՛վ պիտի բաժանի մեզ Զրիարտուի սիրուց...»:

Վերջին մի քանի շաբաթներին Ասրծո Նամբով առիթն ու հնարավորությունն ունեցանք հայրապետական այցելություններ կատարելու, և ամեն անգամ մեր ժողովրդի հետ հանդիպման պահերին առաքելական այս պարզամե էր հնչում Մեր հոգում: Այսօր էլ, երբ դուք Սրբազան Պատրարագի եք հավաքվել մեզ այցի եկած հայրապետիս հետ, երբ տեսնում ենք Մեզ ուղղված ձեր հայացքները, երիցս փառք ու գոհության աղոթք բարձրացնելով երկինք, ուզում ենք կրկնել. ո՛վ պիտի բաժանի մեզ Զրիարտուի սիրուց: Իր պարանությանը, իր մշակույթով, մեր ժողովուրդը կարող է վկայել ամենահաղթ զորությունը առ Զրիարտու սիրո, որը հարության հավաքով համախմբել ու պահպանել է մեզ իբրև ազգ հայոց, իբրև հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցի:

Միտևիներ, ինչպես բոլոր մեր զաղթօջախներում, դուք էլ Մեր անձի մեջ տեսնում եք Սուրբ Էջմիածինը, որտեղից՝ Միածնի Իջման կենտարար սկունքից, աստվածային սերը, Ավետարանի լույսով ծովացավ համայն հայրապետի վրա և հոգեպարար քաղցրուսույց կրթությամբ պրոդարերեց հայոց հոգիներում: Անցնող կիրակի րոնն էր Սուրբ Էջմիածնի: Եվ երբ խորհում ենք Սուրբ Էջմիածնի առաքելության շուրջ, նախ և առաջ տեսնում ենք Բարձրյալի շնորհը, խնամքն ու մեծ ողորմությունը մեր ժողովրդի հանդեպ: Աստված պարզեց մեզ Սուրբ Էջմիածինը, որ լինի հայ հոգու ծննդավայրը, քրիստոնեական մեր հավարքի անշարժ վեմը և հայոց հայրապետության Մայր Աթոռը: Աստված պարզեց մեզ հայոց փրկության տապանը՝ տապանակիր Արարարի դիմաց: Սուրբ Էջմիածնից ճառագող լույսով, փրկության հույսով ու հավաքով ապրեց ու արևդազորեց մեր ժողովուրդը, պաշտպանեց իր ազատությունը, մոխիրներից հատեց և աշխարհաւիշոտ տարածված՝ մնաց մեկ ժողովուրդ, մեկ հոգի ու ներաշխարհ: Անգլիահայ համայնքի պարանությունն էլ հավասարումն է այս իրողության, այս մեծ ու թանկ ճշմարտության: Մենք գիտենք ձեր հավատավոր կյանքի ու գործերի մասին, Սուրբ Էջմիածնի հանդեպ ձեր սիրո ու նվիրումի մասին, որը փոխանցում եք նաև ձեր զավակներին:

Այսօր ազատ մեր հայրենիքից են հնչում Սուրբ Էջմիածնի դողանքները, ազատ ու վերաշինվող հայրենիքից է Սուրբ Էջմիածինը իր բոլոր զավակներին

բաշխում օրհնություն և շնորհ, նոր հույս և հավատ՝ մեր ժողովրդի միացյալ ու պայծառ զայիթի հանդեպ: Մայր Տաճարի կամարների ներքո այսօր ձեր եղբայրներն ու քույրերը փառք են մարտուցում Ասրծուն, որ օրեցօր բազմամարդ են դառնում մեր եկեղեցիները, որ հուշ են դառնում պարտադրվող անասրվածության ժամանակները: Չկարծենք, թե Ասրծուն մերժելը միայն 20-րդ դարի արդյունքն է, երբ արագորեն բազմապատկեցին գիտական մարքի հայրենագործությունները: Մարդկային պարտության մեջ շատ է եղել, երբ հավատքը ընդունվել է իբրև ևս-խապաշարում: Մարդը փորձել է երջանիկ լինել իր մարքի ձեռքբերումներով և միշտ կանգնել է փակուղու առջև, քանզի առանց հոգու կենդանության, որը խորան է Ասրծո, չի կարող լինել ճշմարիտ երջանկություն, և առանց Ասրծո ներկայության չկա իրական առաջընթաց:

Փառք Ասրծուն, մեր ժողովուրդը, ուր էլ հասարակվել ու ապրում է, ճանաչված է իր ջանասիրտությամբ, իր շնորհներով: Գիրևական ու արվեստագետ շատ հայեր են ծանոթ աշխարհին: Բայց մանավանդ հայր ծանոթ է իբրև քրիստոնյա, որ գիրև արեղծել ու գեահարել այլոց արեղծածը: Նոցեոր բարձր աշխարհ է սա, որ բարձրանում է մեր հավատի հիմքի վրա և պահել է մեր ժողովրդին մարդկային փետւ արժեքների մեջ, միշտ աներեր, հպարտ ու լավարես: Մենք բոլորս թե՛ Նայրենիքում և թե՛ Միլյոթթում կանգնած պետք է մնանք ասրվածճանաչ հոգու մեր անասան փնթին ու երբեք չպիտի րկարանանք, դժվարության մեջ երբեք չպիտի մնանք առանց միխթարության և երբեք չպիտի հեռանանք ճշմարտության արահերկերից, այլ միշտ հարակ պիտի րեսներն առաքելությունը մեր ժողովրդի՝ արեղծել ու արեղծագործել և գեահարել այլոց արեղծածը: Թող Ասրված օրհնի արեղծարար ջիղն ու ջանքերը մեր ժողովրդի, 17 դարերի քրիստոնեական ժառանգությունը և անշարժ պահի հավատի մեր փնթն ու խորանը՝ Նայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

Այսօր մեր հանդիպման ուրախությունը բազմապարիկ է, քանզի վերհիշում ենք այն րոնական ու շնորհանորոց օրը, երբ Սուրբ Եղիշեի անունով օծվեց այս եկեղեցին: Խորհրդանշաբար օծվեց Նայասրանում քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի րարում՝ իբրև մի նոր վկայություն մեր ժողովրդի հավատի կենդանության: Վերաբին Մեր գեահարանքն ենք բերում Տիար Վաչե Մանուկյանին և Մանուկյան ընտանիքին, ում ազնիվ ջանքով ու ևսխանձախընդրությամբ նորոգվեց եկեղեցին ու բացեց իր դռները բարեսրաշտ հայորդյաց առջև: Միշտ աղոթող ենք Մանուկյան ընտանիքի արեշարության ու հաջողության համար, մեր Եկեղեցու բոլոր բարեսրաների համար, որոնց բարեգործություններն իրենք են հասարարում. «Այդ, ո՛վ պիտի բաժանի մեզ Զրիարոսի սիրուց...»:

Աղոթենք միասին, որ Տերը միշտ բաց պահի երկնքի խորանաշեն դռները աշխարհի վրա և հայոց կյանքի վրա: Աղոթենք, որ միշտ գորացյալ մնա մեր հավատը, ու պիտի հավարանք, որ մի օր Տերը համախմբելու է մեզ Արարարի փնթեթին, Սուրբ Էջմիածնի հայացքի ներքո:

Թող Բարին Ասրված իր խնամքի մեջ պահպանի Անգլիո հայոց թեմը, պարզեցի բոլորիդ երջանկությամբ լեցուն երկար օրեր և առաջնորդությամբ Գերա-

շնորհ Նաթան Սրբազանի ու քահանա Հայրերի՝ ազգային-հոգևոր կյանքի շինություն ու պայծառություն:

«Շնորհք և սէր Աստուծոյ եղիցին ընդ մեզ և ընդ ամենեւեամ. ամէն»:

Հավարտ Ս. Պապարագի քեղի ունեցավ ընդունելություն Ս. Եղիշե եկեղեցու սրահում:

Հունիսի 17-ին Վեհափառ Հայրապետը հանդիպումներ ունեցավ հայ համայնքի Կարբեր կազմակերպությունների և առանձին անհատների հետ, իր մասնակցությունը բերեց Ս. Եղիշե եկեղեցու սրահում Լոնդոնի հայկական դպրոցի սաների կողմից կազմակերպված հանդեսին: Հավարտ հանդեսի Նորին Սրբությունը գնահատանքի իր խոսքը, օրհնությունը և պարգամը ուղղեց լոնդոնաբնակ հայ պարանիներին և մանուկներին:

Նույն օրը, երեկոյան, Լոնդոնի Ռոյալ Գարդեն հյուրանոցում ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի Կարբերի ողջերթի ճաշկերույթ, որին ներկա էին Մեծ Բրիտանիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան Վահե Գաբրիելյանը փիկնոջ հետ, Հայաստանի Հանրապետությունում Մեծ Բրիտանիայի դեսպան Թորդա Աթոթվաթթը, քեր և փիկին Վաչե և Թամար Մանուկյանները, համայնքային եկեղեցական Կարբեր կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

Վեհափառ Հայրապետին ուղղված ողջերթի խոսք ասացին Ս. Մարգիս եկեղեցու հոգաբարձության նախագահ Զորջ Զյուրբջյանը և բրիտանահայ համայնքային և եկեղեցական խորհրդի արենապետ Արա Փալամուդյանը:

Ճաշկերույթի ընթացքում ցուցադրվեց Վեհափառ Հայրապետի գահակալության հինգ տարիների ընթացքում Մայր Աթոռի գործունեությունը ներկայացնող մի ֆիլմ, որը նկարահանել էր «Շողակաթ» հեռուստաընկերությունը:

Այնուհետև հավաքվածներին իր խոսքը ուղղեց Վեհափառ Հայրապետը: Բարձրորեն գնահատելով Անգլիայի հայության նվիրվածությունը ազգային եկեղեցական ավանդույթին, Նորին Սրբությունը Հայոց եկեղեցու շքանշաններ և հայրապետական օրհնության գրքեր հանձնեց անգլիահայ համայնքի մի շարք ներկայացուցիչների, որով և ավարտվեց Գարեգին Երկրորդ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Հայրապետական անդրանիկ այցելությունը Մեծ Բրիտանիա և Անգլիայի հայոց թեմ:

Նորին Սրբությանը ճանապարհելու համար հաջորդ օրը Լոնդոնի Հիթոու օդանավակայան էին եկել Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդ Նաթան եպիսկոպոս Նովհաննիսյանը, Միացյալ թագավորությունում ՏՄ արտակարգ և լիազոր դեսպան Վահե Գաբրիելյանը, Զենթրբերի Արքեպիսկոպոսի Էկումենիկ կապերի գծով քարտուղար Կանոնիկ Զոնաթան Գոֆը, բրիտանահայ համայնքային և եկեղեցական խորհրդի արենապետ Արա Փալամուդյանը, փոխարենապետ Զորիկ Գասպարյանը, գործադիր վարչության արենապետ Սուրեն Սարուխանովը, խորհրդի անդամ Վիգեն Զալաշյանը:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այսպիսով հունիսի 18-ին ավարտելով Հայրապետական անդրանիկ այցելությունը Մեծ Բրիտանիայի և Նյուսիսային Իռլանդիայի Միացյալ Թագավորություն և Անգլիայի հայոց թեմ, վերադարձավ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին:

ԳԱՅԱՆԵ ԱԼԵԽԱՆՅԱՆ